

Презентація групи «Примирення в Європі»

Витоки проекту «Примирення в Європі – завдання церков в Україні, Білорусі, Польщі та Німеччині» сягають 1940-60-х рр. Тоді після закінчення Другої світової війни перед Німеччиною та Польщею постало непросте завдання взаємного примирення.

Під час війни поляки зазнавали жорстких репресій з боку нацистів. Загалом в роки війни загинуло близько семи мільйонів польських громадян. По відношенню до кількості населення це був один з найвищих показників людських жертв під час Другої світової війни. Після війни за результатами Потсдамської конференції Польща отримала Верхню Сілезію, Померанію та Східний Бранденбург, які раніше входили до складу Німеччини. Після цього з цих територій у примусовому порядку було виселене все німецьке населення. В цілому з цих земель були виселені близько 12 мільйонів німців. Це вкрай ускладнило взаємини між Польщею та Федеративною Республікою Німеччиною. Керівництво Західної Німеччини висловило незгоду з рішеннями Потсдамської конференції. І тому встановлення дипломатичних контактів між двома країнами спочатку було неможливим.

В цій ситуації важливу роль у налагодженні діалогу між Польщею та Західною Німеччиною відіграли релігійні організації. Це стосується як Католицької Церкви, так і Євангелічних Церков. Ці церкви мали високий авторитет в обох країнах і тому вони змогли взяти на себе задачу подолання протистояння між двома народами.

У період з 1954 по 1968 рр. саме німецькі та польські Церкви стали одним з головних каналів налагодження принципово нових відносин між Федеративною Республікою Німеччиною та Польщею. Зокрема, як німецькі, так і польські церкви визнали взаємну відповідальність сторін за трагічні події Другої світової війни та післявоєнного часу, а також поклали початок систематичному обміну листами та меморандумами, проведенню зустрічей і конференцій. З цього почалося німецько-польське примирення.

У 1965 р. Євангелічна Церква Німеччини оприлюднила «Східний меморандум» (Ostdenkschrift), в якому містилися заклики відмовитися від колишніх німецьких територій, які перейшли після війни до складу Польщі. Це фактично означало визнання існуючого кордону між Польщею та Федеративною Республікою Німеччиною. Тим самим Євангелічна Церква Німеччини сприяла формуванню « нової східної політики » федерального канцлера Віллі Брандта. З цього часу почався процес встановлення партнерських відносин між Західною Німеччиною та її східними сусідами.

У 1970 р. був укладений договір про основи нормалізації взаємин між Федеративною Республікою Німеччиною та Польщею. З цього часу помітно активізуються контакти між двома країнами. Зокрема, активізувалися і контакти між церквами. У 1974 р. було створено Комісію з контактів між Євангелічною Церквою Німеччини та Польською єкуменічною радою. Слід зазначити, що до складу Польської єкуменічної ради входять Євангелічні Церкви, Старокатолицькі Церкви та Польська Православна Церква. Після 1974 р. контакти між цими церквами та Євангелічною Церквою Німеччини стають регулярними. Загалом взаємодія між Польщею та Німеччиною принесла важливі плоди для всієї європейської безпеки. Після розпаду комуністичного блоку у 1989 р. на німецько-польському кордоні вдалося зберегти мир, що було результатом наполегливої праці попередніх років.

29-31 травня 1995 р. на черговому засіданні Комісії з контактів між Євангелічною Церквою Німеччини та Польською єкуменічною радою відбулося святкування 30-ї річниці Східного Меморандуму. Саме тоді члени комісії висловили думку, що Східний Меморандум – це творчий виклик для церков в новій ситуації. Падіння залізної завіси між Польщею та Німеччиною не може означати, що ця завіса просто перемістилася на схід. Отже, в новій ситуації церкви Німеччини і Польщі мають розвивати свої контакти з церквами країн на східному кордоні Польщі – України та Білорусі. Ця співпраця набула особливої ваги в ситуації, коли розпочалося поступове розширення Європейського Союзу на Схід.

Тоді ж було усвідомлено, що розвиток контактів з Україною та Білоруссю є неможливим без залучення нових партнерів. Зокрема йшлося про активну взаємодію з Римо-Католицькою та Греко-Католицькою Церквами в Польщі,

Білорусі та Україні. В результаті до нової ініціативи долучилися Конференції католицьких єпископів Німеччини та Польщі, які допомогли встановити контакти з католицькими єпископами в Білорусі та в Україні.

В результаті вдалося започаткувати цілком новий проект, який отримав назву: «Примирення в Європі – завдання Церков в Україні, Білорусі, Польщі та Німеччині». Отже, свій початок група «Примирення в Європі» бере у 1995 р. Саме тоді сформувалася загальна концепція цього проекту. В ньому беруть участь представники чотирьох країн: Німеччина, Польща, Україна та Білорусь. З Німеччини до групи входять представники Євангелічної Церкви та Римо-Католицької Церкви. З Польщі: Євангелічної Церкви, Православної Церкви та Римо-Католицької Церкви. З Білорусі: Православної Церкви та Римо-Католицької Церкви. З України: Православної Церкви, Римо-Католицької Церкви, Греко-Католицької Церкви та Німецької Євангелічно-Лютеранської Церкви в Україні. Отже, група має міжнародний та міжконфесійний характер.

Проект «Примирення в Європі» був вперше представлений у 1997 р. на Асамблеї Конференції Європейських Церков у м. Грац (Австрія). Там відбулося і перше робоче засідання групи. Загалом за період з 1997 по 2018 р. відбулося більше 20 робочих засідань групи, які збиралися по черзі в Польщі, Україні та Білорусі. На них обговорювалися актуальні суспільні виклики у Центральному та Східноєвропейському регіонах.

КОНФЕРЕНЦІЇ ГРУПИ «ПРИМИРЕННЯ»

- 2009 - «Церкви в Україні перед обличчям сучасних суспільних криз» (Україна, Одеса)
- 2010 - «Міграція в Центральній та Східній Європі: проблема примирення та співіснування культур» (Польща, Камінь Сілезький)
- 2011 - «Церкви на службі нужденним. Можливості співпраці з нецерковними організаціями» (Білорусь, Мінськ)
- 2012 – «Співіснування християн. Уроки історії та виклики сучасності» (Україна, Ялта)
- 2013 - «Примирення в Центральній та Східній Європі. Нові виклики» (Польща, Варшава)
- 2014 - «Проблема смертної кари в Білорусі» (Білорусь, Мінськ)
- 2015 - «Дорога до майбутнього шляхом примирення» (Україна, Харків)

За цей час група підготувала та провела 16 міжнародних наукових конференцій. З них шість у Польщі, п'ять в Білорусі та п'ять в Україні. Сьогодні ми відкриваємо 17-ту конференцію групи «Примирення».

На цих конференціях обговорювалися різні актуальні питання. Наведу лише деякі приклади. У 2009 р. в Одесі відбулася конференція на тему: «Церкви в Україні перед обличчям сучасних суспільних криз». У 2010 конференція в Камені Сілезькому в Польщі: «Міграція в Центральній та Східній Європі: проблема примирення та співіснування культур». У 2011 р. у Мінську: «Церкви на службі нужденним. Можливості співпраці з нецерковними організаціями». У 2013 р. у Варшаві: «Примирення в Центральній та Східній Європі. Нові виклики» (на цій конференції особливу увагу було приділено Волинській трагедії та її наслідкам в україно-польських взаєминах). У 2014 р. у Мінську пройшла конференція «Проблема смертної кари в Білорусі», а в 2015 р. у Харкові – «Дорога до майбутнього шляхом примирення».

В кожній з країн під час конференцій традиційно особливу увагу група приділяє місцевим проблемам. Зокрема, на конференціях в Одесі, Києві та Харкові обговорювалися взаємини між християнськими церквами в Україні.

Крім того, під час перебування в кожній з трьох країн члени групи проводять зустрічі з очільниками місцевих Церков. В різні роки члени групи зустрічалися з Предстоятелем Польської Православної Церкви Блаженнішим Митрополитом Саввою, Предстоятелями Української Греко-Католицької Церкви Блаженнішим Любомиром Гузаром та Блаженнішим Святославом Шевчуком, Митрополитом Мінським і всієї Білорусі Філаретом, Головою конференції католицьких єпископів Білорусі митрополитом Тадеушем Кондрусевичем та іншими відомими ієрархами.

Сьогодні координацією роботи групи займається Польська екуменічна рада. При цьому в підготовці та проведенні конференцій головну роль відіграють члени групи в конкретних країнах.

В завершальній частині своєї презентації я б хотів згадати тих, хто активно працював в нашій групі в минулі роки. Одним з ініціаторів створення групи та її активним учасником був архієпископ Вроцлавський Єремія, який представляв в нашій групі Польську Православну Церкву. Саме в нього ми, члени групи, вчилися наполегливій праці та справжній християнській любові. Думаю, кожен, хто мав

щастя спілкування з цією видатною особою, запам'ятав його мудрість та глибоку віру. Владика відійшов до Господа у 2017 році після важкої хвороби.

Українську Православну Церкву в перші десять років існування групи «Примирення» представляв в ній професор Київської духовної академії протоієрей Василій Заєв, який помер у 2008 р.

Багато років в групі працював єпископ Клаус Волленвейбер, який представляв Римо-Католицьку Церкву в Німеччині. Сьогодні він перебуває на пенсії.

Сьогодні найбільш досвідченими членами групи є, безперечно, священник Зігфрід Глезер, який представляє Римо-Католицьку Церкву в Польщі, Микола Матрунчик від Православної Церкви в Білорусі та Хельмут Вісман з Римо-Католицької Церкви в Німеччині.

За ці роки між членами групи склалися дружні взаємини. Ми прагнемо на власному прикладі свідчити про можливість справжнього примирення між християнами. Віримо, що і нинішня конференція в Україні буде сприяти суспільному порозумінню, якого так потребує наша Батьківщина.